

TEKSTI: Jouko Kokkonen KUVA: Riitta-Ilona Hurmerinta

Tasa-arvotyö muuttaa liikuntakulttuuria

Vuoden 2019 Piikkarit pääpalkinnon saanut **Terhi Heinilä** näkee sukupuolten tasa-arvon edenneen liikunnassa ja urheilussa. Tekemistä riittää silti: naisilla on aliedustus liikuntakulttuurin ja valmennuksen johtopaikoilla sekä valmennustehtävissä. Euroopan ja maailman liikuntapoliittisten pelikenttien tuntijana Heinilä kuuluu Suomen kärkeen.

Heinilä sai kansainväliseen toimintaan lentävän lähdön, kun hän pääsi 1990-luvulla asiantuntijaksi EU:n urheiluyksikköön. EU-asiat ja -vaikuttaminen olivat uutta Suomessa, joka oli liittynyt unionin jäseneksi vuonna 1995. Suomen ohella toiset uudet jäsenmaat Ruotsi ja Itävalta olivat aktiivisia liikunta- ja urheiluasioissa.

Urheilulla ei vielä tuolloin ollut toimivaltaa EU:ssa. Monen vuoden lobbaustyön tuloksena urheilu sai toimivallan, minkä tuloksena se pääsi mukaan direktiiveihin ja ohjelmiin. Heinilän mielestä urheilun kannattaa olla mukana Euroopan unionissa ja hyödyntää sieltä saatavia voimavaroja.

Heinilä osallistui vuonna 2014 hyväksytyyn Euroopan unionin liikunnan ja urheilun tasa-arvostrategian suositusten laatimiseen. Kyproslainen komissaari **Androulla Vassiliou**, jonka vastuulla olivat myös urheiluasiat, oli Heinilän mukaan hyvin kiinnostunut tasa-arvokysymyksistä. Suositusten asiakokonaisuusiksi valikoituivat urheiluhallinto, luottamushenkilöt ja päätöksenteko, työntekijöiden tasa-arvo, naisiin kohdistuva väkivalta ja seksuaalinen häirintä, valmennuksen tasa-arvo ja mediakysymykset. Komissaari Vassiliou esitteli suositukset IWG:n konferenssissa Helsingissä 2014. Ne ovat voimassa vuoteen 2020.

Nelivuotiskauttaan 2010-luvun alussa Kansainvälisen naisurheiluverkoston IWG:n pääsihteerinä Heinilä kuvaa upeaksi kokemukseksi. Verkoston yhtenä pyrkimyksenä oli saada kansainväliset lajiliitot mukaan edistämään sukupuolten tasa-arvoa. Heinilän kaudelle osui esimerkiksi Brightonin julistuksen uudistaminen vuonna 2014. Brighton plus Helsinki -julistuksen ydinsisältönä on sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen, jotta naisten oikeudet urheilussa toteutuisivat päätöksenteossa, valmennuksessa ja mm. liikuntatilojen käytössä.

Julistuksen on hyväksynyt 550 kansainvälistä tahoa, joista viimeisimpiä allekirjoittajia on Aasian paralympiakomitea. IWG on vaikuttanut monien naisten elämään myönteisesti, minkä Terhi Heinilä sai kokea liikkuessaan IWG-puheenjohtaja **Raija Iisalo-Mattilan** kanssa maailmalla.

– Naiset tulivat sanomaan, että IWG on muuttanut heidän elämänsä. Olimme ensin häkeltyneitä, mutta naiset kertoivat, etteivät he olleet kuvitelleetkaan voivansa olla mukana urheiluliikkeessä. Se oli pysäyttävää.

Tasa-arvo Suomessa ja maailmalla – ikuisuuskysymys

Tasa-arvossa riittää tekemistä eri puolilla maailmaa. Esimerkiksi Japani on sijalla 110 sukupuolten tasa-arvossa. Heinilä toivoo, että Tokion olympialaiset ja paralympialaiset parantavat tilannetta. Japanilaiset ovat joutuneet lisäämään tasa-arvoa urheilussa kansainvälisen olympialiikkeen ohjaamana, mikä voi heijastua myös muuhun yhteiskuntaan.

Paljon parjattu KOK on pystynyt kulissien takana vaikuttamaan naisten osallistumiseen olympiakisoihin. KOK seuraa nykyisin tarkasti, miten paljon naisia osallistuu kisoihin eri lajeissa ja luokissa. Pitkälle on kuljettu ajoista, jolloin **Lauri Pihkala** lausui naisten yleisurheilun ottamisen kisaohjelmaan olevan viimeinen naula olympialiikkeen arkkuun. KOK on nostanut profiiliaan puheenjohtaja **Thomas Bachin** aikana tasa-arvokysymyksissä ja hyväksynyt niitä koskevat suositukset. KOK:n toiminnan ansiosta kaikki kisoihin osallistuneet maat lähettivät Lontoon 2012 olympiakisoihin naisurheilijoita, ensi kerran olympialiikkeen historiassa. Viimeisinä kisaosallistumisen avasivat naisille Bahrain, Brunei ja Saudi-Arabia.

Suomen perustilanne liikunnan ja ylipäätään sukupuolten tasa-arvossa on hyvä. Naiset voivat kouluttautua, tehdä työtä, perustaa perheen ja harrastaa liikuntaa melkein lajissa kuin lajissa. Heinilä muistuttaa kui-

tenkin, että EU-maiden yleisessä tasa-arvoindeksissä Suomi on pudonnut neljänneksi. Edellä ovat Ruotsi, Tanska ja Ranska. Perheen ja työn yhdistämisessä Suomi on sijalla seitsemän. Se vaikuttaa myös liikunnan harrastamiseen.

– Naiset ovat hoivasta vastuussa. Jos hoitaa pieniä lapsia tai iäkkäitä vanhempia, ei pääse ehkä edes lenkille. On erilaisia hoivavastuita ja urakatkoksia. Uskon, että se näkyy harrastamisessa ja osallistumisessa urheilun päätöksentekoon.

Tunnustus roolimallille

Vuodesta 2014 Naisjärjestöjen Keskusliiton pääsihteerinä työskennellyt Heinilä kokee palkinnon ennen kaikkea tunnustukseksi toiminnastaan roolimallina. Hän korostaa yhteistyön merkitystä ja kiirehtii sanoamaan saaneensa tehdä urallaan töitä monien esimerkillisten naisten ja miesten kanssa. Heinilä on omien sanojensa mukaan työskennellyt hyvissä tiimeissä, joista monet ovat ponnistaneet eteenpäin. Esimerkiksi hän nostaa Euroopan olympiakomiteoiden EU-toimiston varajohtajana toimivan **Heidi Pekkolan** ja ENGSO:n pääsihteerin **Kaisa Larjomaan**.

Ennen nykyistä tehtäväänsä Heinilä työskenteli Liikuntatieteellisessä Seurassa, Suomen Liikunta ja Urheilu ry:ssä, opetusministeriössä ja Valtakunnallisessa Liikuntaorganisaatiossa. Kansainvälisen naisliikuntaverkoston IWG:n pääsihteerinä hän toimi vuosina 2010–2014. Verkoston puheenjohtajuus kiertää nelivuotiskausittain. SLU:n johto ei ollut erityisen innostunut hakemaan IWG:n puheenjohtajuutta, joka kuitenkin toi Suomelle näkyvyyttä.

Tasa-arvo on Terhi Heinilän mukaan edistynyt liikuntakulttuurissa viimeisten 25–30 vuoden aikana. Naiset ovat urheiluliikkeessä ja -järjestöissä luontevasti

Piikkarit: jatkossa vuorovuosin teemana tasa-arvo tai yhdenvertaisuus

Piikkarit-tunnustuksen saivat **Terhi Heinilän** ja **Nita Korhosen** ohella uimari **Ari-Pekka Liukkonen**, jääkiekkovalmentaja **Pasi Mustonen** ja nyrkkeilijä **Eva Wahlström**. Valintaperusteena oli henkilön toiminta roolimallina jollakin liikunta- ja urheilukulttuurin osa-alueella.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuodesta 1995 alkaen myöntänyt Piikkarit-palkinnon liikunnan sukupuolten välisen tasa-arvon ja moniarvoisuuden edistämiseksi. Palkinto perustuu liikunnan ja urheilun sukupuolten välistä tasa-arvoa pohtineen työryhmän raporttiin Piikkarilla – nopeammin, korkeammalle ja tasa-arvoisemmin (1995). Tunnustus on vuosittain annettu tasa-arvotyötä eri tavoin toteuttaneille hankkeille, yhteisöille, tapahtumille tai yksityishenkilöille.

Palkitsemiskäytäntö muuttui tänä vuonna. Vuonna 2019 teemana oli sukupuolten tasa-arvon edistäminen liikunnassa ja urheilussa. Tämä tunnustus myönnetään jatkossa parittomina vuosina. Ensi vuonna jaossa on Yhdenvertaisuus-palkinto tunnustuksena yhdenvertaisen liikunnan ja urheilun edistämisestä.

ja tasavertaisesti mukana työntekijöinä. Parantamisen varaa kuitenkin löytyy.

– Kun katsotaan kylmästi lukuja, niin parinkymmenen vuoden aikana ei ole menty vaikkapa päätöksenteossa tai valmennuksen huippupesteissä eteenpäin. Olympialajien liitoissa puheenjohtajista on naisia 14 prosenttia. Hallitusten ja liittojen jäsenistä on naisia ja tyttöjä kolmannes.

Heinilä muistuttaa myös, että lähes kolmasosa lajiliittoista ei ole koskaan palkannut huipputasoista valmentajaksi naista. Urheilun kattojärjestön puheenjohtajaksi tai pääsihteeriksi ei ole vielä valittu naista. Mediakenttääkin hallitsevat miehet.

Pohjoismaista voi ottaa mallia

Liikunta- ja urheilukulttuurin miehisyys jarruttaa Heinilän mielestä edelleen tyttöjen ja naisten mahdollisuuksia toteuttaa itseään urheilijoina. Tyttöjen valmennuksessa ja urheilijapoluilla ei huomioida tarpeeksi heidän erityispiirteitään, mikä vaikuttaa heidän urheiluharrastuksensa jatkuvuuteen.

– Meillä on tässä paljon tehtävää, jos vertaa esimerkiksi Norjaan. Heillä naisten ja tyttöjen urheilu-urien tukeminen on ollut järjestelmällistä. Norja on myös saavuttanut hyviä tuloksia arvokilpailuista.

Kaikkineen Suomi on selvästi perässä muita Pohjoismaita johtamisen ja valmennuksen luvuissa. Heinilä näkee, että tyttöjen ja naisten urheilun suhteen ajatellaan ja tarkoitetaan hyvää. Aina ei kuitenkaan tunnisteta erityispiirteitä, joita tulisi tukea. Heinilä sanoo myös miettivänsä välillä, onko suomalaisessa urheiluliikkeessä tarpeeksi tahtoa ja sitoutuneisuutta edistää tasa-arvoa.

Tietoa, mitä pitäisi tehdä, on olemassa. Heinilä mainitsee IWG:n ja KOK:n suositukset, jotka olisivat hänen mukaansa helposti toteutettavissa Suomessakin. Muutoksen on kuitenkin lähdeittävä urheiluliikkeen johdosta, jolta Heinilä odottaa entistä vahvempaa sitoutumista. Hän ottaa esimerkiksi Tanskan, jossa olympiakomitean puheenjohtaja on sitoutunut vahvasti sukupuolten tasa-arvoon.

Epätasa-arvo syvällä yhteiskunnassa

Tasa-arvotyölle on Terhi Heinilä mukaan edelleen tarvetta. Eri yhteiskunnan alueilla on edelleen epätasa-arvoa. Naisten palkkaeuro on 84,2 senttiä ja eläke-euro hiukan yli 60 senttiä. Urheilussa ja liikunnassa tavoitteena on päätöksenteon saaminen tasoarvoisemmalle pohjalle ja naisten nostaminen valmennuksen johdopaikoille. Vielä on myös matkaa siihen, että naiset voisivat halutessaan jatkaa urheilu-uraa valmennustehtävissä. Seksuaalinen häirintäkään ei ole kadonnut urheilusta ja liikunnasta.

Urheilussa on toisaalta nähty myönteisiä muutoksia. Suomen Palloliitto päätti ryhtyä maksamaan maaotteluista yhtä suuria korvauksia niin naisille kuin miehille. Keskustelulla korvauksista on Heinilän mielestä ollut suuri vertauskuvallinen merkitys. Myös FIFA on päättänyt nostaa naisjoukkueille maksettavia korvauksia.

Myönteisenä kehityksenä Heinilä tuo esiin sen, että Yle on joukkueurheiluseurannassaan korostanut tasa-arvoa. Naisten jääkiekon MM-kisat ja jalkapallon MM-kisat saavuttivat huomattavasti näkyvyyttä ja muuttivat asenteita. Osa naisurheilijoista on ottanut roolia vaikuttajina pelikenttien ulkopuolellakin. Näkyvin heistä on Yhdysvaltojen MM-kultaa voittaneen joukkueen kapteeni **Megan Rapinoe**.

Tasa-arvon puolesta toimiminen ei ole aina ollut Heinilällekään ruusuilla tanssimista. Hän toivookin, että tämän päivän tasa-arvon edistäjien polku olisi taiseempi myös liikuntakulttuurissa.

– Kaikenlaista on tullut koettua. Tasa-arvotyö ei ole uraa vahvistava tekijä urheilussa. Olen ollut onnekas, että minut valittiin Naisjärjestöjen Keskusliittoon. Se on kiinnostava näköalapaikka. Toivon, että nykyiset urheilun tasa-arvotoimijat saisivat tukea, eikä se hidastaisi heidän uraansa.

JOUKO KOKKONEN, FT

toimituspäällikkö

Liikunta & Tiede

Sähköposti: jouko.kokkonen@lts.fi

LINKKEJÄ:

Gender Equality in Sport. Proposal for Strategic Actions 2014 – 2020, https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/events/2013/documents/20131203-gender/final-proposal-1802_en.pdf

Brighton plus Helsinki 2014 Declaration on Women and Sport: <https://iwgwomenandsport.org/wp-content/uploads/2019/03/Brighton-plus-Helsinki-2014-Declaration-on-Women-and-Sport.pdf>

IOC Gender Equality Project, <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/News/2018/03/IOC-Gender-Equality-Report-March-2018.pdf>